

Stric Joža svojim prijateljem

Kajne, ste že začeli obupavati nad stricem Jožo in mu na tihem očitati: »Ej, ta stric je tudi tak kot vsi drugi, samo obljublja, širokobeseden je, navsezadnje pa ni nič iz tega.« Sedaj pa vidite, kako ste ga po krivici obsodili. Pa nič hudega, saj stric Joža pozna tudi človeške slabosti in ne zameri tako naglo.

Torej, prijatelji, mali in veliki, stric Joža je držal besede in je prepričan, da jo boste tudi vi, čeprav si nismo dali nič črnega na belem. Takrat, ko smo se tako nenadoma razšli, kar brez vsakega slovesa, takrat smo si prav gotovo v srcu obljubili, da ne bomo pozabili drug drugega, pa naj pride kar hoče. Vidite, in ta globoka vera in zvestoba nam je pomagala, da smo se spet našli. In kakor prihaja stric Joža k vam z odprtimi rokami in odprtim srcem, tako pričakuje tudi od vas, da boste prav tako iskreno našli k njemu kot nekoč. O vsem mu boste govorili: kaj vas je prav posebno razveselilo, kaj vam je ugajalo in kaj vam ni bilo všeč. In o svojih težavah seveda tudi in o doživetjih, kot smo se že zadnjič zmenili. Vidite, stric Joža vam je izbral vsakega po nekaj: nekaj zares in nekaj za šalo, nekaj v pouk in nekaj v zabavo, malo smeha in malo solza, nad vsem pa senca trpljenja in sonce vere v lepšo bodočnost, tako pač, kakor je naše vsakdanje življenje. Prijatelji, podajmo si roke in si obljubimo, da bomo zvesti drug drugemu stopali novemu življenju naproti.

Pozdravljeni!

Kdaj bo vsa mladina svobodna

Gotovo ste že slišali pripovedovati o življenju preprostega človeka v srednjem veku. Bil je popolnoma odvisen od graščaka — gospodarja kot njegov tlačan in vse življenje ni okusil prave svobode. To je bilo v prejšnjih stoletjih. Razvijajoči se duh svobodoljubnega človeštva pa je raztrgal okove, ki so oklepali človekovo telo in misel, ter stopil na novo pot napredka. Danes bi se nam zdelo nemogoče, da bi nekje v Evropi še lahko obstojalo srednjeveško tlačansko razmerje. In vendar je temu tako. Kdo ne pozna sončne, tolikokrat opevane Sicilije?

Kako tam živi mladina, nam opisuje tržaški mladinski list »Gioventù«:

Delo sicilske mladine je že stoletja enako in se kljub novim naprednim idejam ni še nič spremenilo. Še skoro otrok pase ogromne črede ovac svojemu gospodarju — baronu po popolnoma neobljudenih pokrajinah in živi pravo življenje puščavnika. Dorasel fant je posestniški hlapec — suženj. Svojega gospodarja ne pozna, pač pa njegov hrbet nešteto krat okuša opomine nadzornikovega biča. Vse to za nekaj desetlin lir in slabo hrano. Še vse hujše je trpljenje mladine v siciljskih žveplenih rudnikih; že desetletni otroci delajo v zdravju škodljivem ozračju in redko kateri doseže vsaj povprečno življenjsko starost: žvepleni plini počasi, a vztrajno pijejo kri nezaščitenim delavcem. — In kje so šole, izobrazba, kulturno in javno delovanje? Zakaj živi mladina še danes v takih razmerah? Mar hočejo vodilni ljudje še naprej varovati kulturo le za redke izvoljence, slepiti preprosto, nepoučeno ljudstvo in ga brezobzirnno izkoriščati kakor dosedaj?

Da bi se to nevzdržno stanje popravilo, se bori »Fronta mladine«, ki je bila ustanovljena konec leta 1943 v Milanu, v času nemške okupacije Italije. Ona se bori za pravice delovnega človeka, predvsem mladine, proti vsem izkoriščevalcem in proti vsem ostankom in novim pojavom fašizma.

KONGRES jugoslovanske mladine

Maja meseca je zasedal v Zagrebu III. kongres Ljudske mladine Jugoslavije. Jugoslovanska mladina se je že mesece prej z resnim delom na obnovi svoje domovine pripravljala na ta kongres. Mladina cele države je tekmovala v opravljanju raznih del, povečevala in izpopolnjevala kulturno delavnost ter poglobljala svoje učenje v šoli.

Kako velikega pomena je bil tretji

To so pa naše brnske dečle

kongres jugoslovanske mladine za vso Jugoslavijo, je pokazal obisk maršala Tita, ki je prisostvoval svečani otvoritvi in naslovil na mladino pomemben govor. Poleg drugih najvišjih predstavnikov ljudske oblasti so se otvoritve kongresa udeležile mladinske delegacije mnogih držav: Češko-slovaške, Sovjetske zveze, Anglije, Amerike, Poljske, Francije, Avstrije (FOeJ) in drugih.

Z nepopisnim navdušenjem in ljubeznijo so udeleženci kongresa pozdravili predstavnike slovenske antifašistične mladine Julijske Krajine in Trsta ter Slovenske Koroške.

V delovnem delu kongresa je govoril »O uspehih in smernicah dela ju-

goslovanske mladine« sekretar Zveze antifašistične mladine Jugoslavije, Rato Dugonjić. Podčrtal je veliko junastvo jugoslovanske mladine v času narodnoosvobodilnega boja in v nadaljevanju svojega govora med drugim dejal:

»Danes so se sicer naše naloge spremenile, ni pa se spremenil borbeni duh, ki si ga je mladina pridobila v vojni.

Težave, s katerimi imamo opraviti, niso majhne. Pri tem pa se naša mladina spominja in zaveda tega, da se vsaka težava in ovira končno spremenijo v zmago. Naša mladina si ne more več misliti življenja drugače, kakor kot nepretrgno borbo za obvladovanje nerešenih nalog.

Danes na kongresu prav gotovo ne bomo našli niti ene same mladinske organizacije, ki se ne bi obvezala, da bo kar koli napravila za izgradnjo naše države in ki se ne bi udeležila splošnega tekmovanja jugoslovanske mladine. Dosedanji uspehi so ogromni. Od konca januarja pa do konca aprila, torej v treh mesecih, je mladina dala 45 milijonov prostovoljnih

delovnih ur, kar pomeni 5.700.000 delovnih dni.

Naša mladina pa je tudi pravilno razumela, da tekmovanje pri nas sedaj ne sme biti končano, ampak da mora postati sistem dela vse organizacije in vsakega posameznika.

Največja obveza, ki jo je doslej dala mladinska organizacija, je nedvomno izgradnja 90 km dolge mladinske železniške proge Brčko—Banovići. To veliko delo mora postati hkrati tudi za nas velika šola, ki nam bo dala veliko izkušenj, ne samo za gradnjo proge, cest in podobnega, ampak nas bo pripravila tudi za druge stvari.

O vzgoji jugoslovanske mladine je govorila članica Glavnega odbora Zveze antifašistične mladine Jugoslavije Brana Perović in poudarila med drugim:

»Osnovno načelo mladinske vzgoje mora stremeti za tem, da bo mladina koristila ljudski državi, da se bo država čimprej okrepila in gospodarsko razvila. Prav tako se mora polagati veliko pažnje na vzgojo mladine v pravem domoljubnem duhu.

Drugo načelo pri vzgoji mladine mora biti pravilen odnos do dela. Mladina mora smatrati delo za čast in ponos.

Posebno pozornost je treba posvetiti dobri knjigi in mladinskemu tisku, ki ima zlasti na podeželju zelo važno vlogo.

Kakšen je bil uspeh zasedanja III. kongresa jugoslovanske mladine in kako globok vtis je zapustil posebno na zastopnikih tujih mladinskih organizacij, nam jasno pove izjava zastopnika angleške mladine Michela Machena:

»Duh na tem kongresu je občudovanja vreden; stvari se jasno postavljajo in pri delu vlada dovršena organizacija. Ko se bomo vrnili v domovino, bomo tisočim britanskim mladincem in mladinkam pripovedovali o milijonih ur izvršenega prostovoljnega dela jugoslovanske mladine, o povečani proizvodnji za 300 odstotkov in o gradnji »mladinske proge«.

Britanski mladini ni znana resnica glede Trsta. Zaradi tega se obvezujemo, da se bomo za to zanimali, tako da pravične zahteve Jugoslavije ne bodo ostale samo politika mladine Jugoslavije, ampak tudi mladine Velike Britanije.

KAJ SO POROČALI DELEGATI KOLONIALNIH DEŽEL

Pol leta je že minilo od prvega zasedanja Zveze svetovne demokratične mladine, kjer so med drugim podali poročila o delu in življenju mladine tudi delegati kolonialnih narodov. Splošno zatiranje kolonialnih ljudstev ne dopušča možnosti, da bi se tam mladina mogla ali znala organizirati.

Na konferenci so bili navzoči delegati iz nekaterih kolonij, ki so poročali o tamkajšnjih razmerah. V Nigeriji (Zapadna Afrika) je 95 odstotkov prebivalstva nepismenega; umrljivost otrok znaša 50 odstotkov. To nam postane razumljivo, če izvemo, da pride na 60.000 prebivalcev en zdravnik. Kljub temu, da se vlada ne trudi za izboljšanje teh razmer, je mladina ustvarila več organizacij, med katerimi je najmočnejša mladinska sekcija Nigerijskih sindikatov. — O drugem načinu zatiranja kolonialnih ljudstev so poročali iz Južne Afrike, kjer je do skrajnosti omejena svoboda gibanja in dela. Vlada je uvedla sistem potnih listov: vsak nad 18 let star domačin mora imeti posebno dovoljenje za

vsako malenkost: če gre iz kraja v kraj, če prosi za službo, če se giblje ponoči po cestah. Strokovne organizacije seveda tudi še niso dovoljene. Na znamenitem otoku Ceylonu, kjer pridelujejo ogromne množine čaja in kavčuka, 60 odstotkov prebivalstva nima človeških bivališč, 56,5 odstotkov kmečkega ljudstva nima zemlje, od ostalih malih posestnikov je 76 odstotkov zadolženih. Tu kakor drugod mladina nima šol, potrebne hrane, zdravih stanovanj, v večnem strahu trepetu pred brezposelnostjo, lakoto in boleznijo, ki jo napada zaradi premajhne življenjske odpornosti.

Najmanjša bitja na zemlji

Mnogo bitij je na zemlji, ki jih znanja naše oko; še več pa je nevidnih, nevidnih zato, ker so tako majhna, da jih moremo opazovati samo s posebnim aparatom, drobnogledom ali mikroskopom, ki poveča stvari tudi pet do šest tisočkrat. V starih časih so

Kdo je kriv takega stanja kolonialnih ljudstev? Prav gotovo ne ljudstva sama, pa čeprav jih je nacizem s svojo rasno teorijo proglasil za »nesposobne za civilizacijo«. Kriv je seveda tisti, ki tem ljudstvom ne nudi pogojev za civilizirano življenje, ki jih ovira v njihovem svobodnem razvoju, kulturnem, gospodarskem in političnem, ki jih pušča v nevednosti, da bi jih laže izkoriščal.

Mladina zatiranih kolonialnih narodov je izrazila trdno zaupanje v moč Zveze svetovne demokratične mladine, ki ji bo pomagala povsod z vsemi močmi v skupni borbi za pravico in napredek, v skupni borbi za trajen mir, ki bo osnovan na enakopravnosti narodov brez razlike barve, rase in jezika.

Imenovali ta mala bitja »kali«, francoski učenjak Louis Pasteur, ki jih je odkril in opazoval njihovo življenje, pa jih je nazval »mikrobe«, kar pomeni »malo življenje«. Opazujemo jih lahko v vodi, v krvi ali drugod. Zanje je značilno, da živijo v skupinah,

imenovanih »kolonije«. Njih oblika je različna. Ta mala bitja so okrogla ali podolgovata, včasih imajo tudi obliko paličic, toda s spremenjenimi življenjskimi pogoji se spreminja tudi njihova oblika. To so enocelična bitja (človeško telo je na primer sestavljeno iz najmanj 23 trilijonov celic), ki sprejemajo hrano skozi svojo površino. Ob obilni hrani se hitro redijo in kmalu postane površina premajhna; celica potrebuje več hrane, kakor je more sprejemati. Tedaj se to enostanično bitje razdeli v dva enaka dela, ki živita vsak zase naprej. Na ta način se mikrobi razmnožujejo. Ob dobri hrani naraste njihovo število v nekaj urah na milijon. Večinoma živijo v telesih ljudi, živali ali na rastlinah in se tu tudi hranijo. Zaradi tega načina življenja jih imenujemo zajedalce ali parazite.

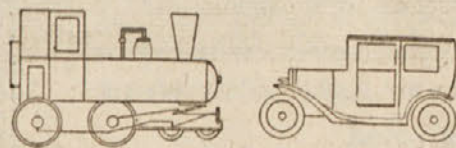
Mikrobe, ki povzročajo bolezni, imenujemo navadno bacile, tista mala bitja, ki so v splošnem koristna

in za presnavljanje v naravi potrebna, pa bakterije. Lahko si zapomnite, da na primer bakterije napravijo iz sladkega mleka kislino in da so bakterije v kvasu, ki je potreben, da se speče dober kruh.

Milijone in milijone mikrobov se obeša na prašne delce v zraku in z vdihavanjem jih sprejemamo v svoje telo. Če naše telo ni dovolj močno in odporno proti boleznim, mikrobi v njem zmagajo in človek podleže bolezni. Kakor pa smo že omenili, niso vsa ta mala bitja povzročitelji bolezni. Na zemlji bi že davno prenehalo vsako življenje, če ne bi obstojali tudi mikrobi, ki spreminjajo razkrajajoče se snovi (mrhovino, odmrle rastline itd.) zopet v koristne, s katerimi se ohranja življenje na zemlji.

Tako vidimo, da ravno najmanjša bitja skrbijo, da se v prirodi snov ali materija spreminja in dobiva spet in spet nove oblike.

go. V stalnem stremjenju po izboljšanju prometa, v težnji za novimi silami, ki bi namesto človeka opravljale najtežje posle, je človek izumil stroj, ki ga poganja goreč plin. Nastal je avtomobil, kamion, tank, nov stroj v tovarnah. V težnji, da odpravi šunder, ki se je večal z močnejšim pro-

metom, je bil iznajden gumi. Že sto let prej so ga odkrili, pa je ostal pozabljen, ker po njem ni bilo potrebe. Novega konja, konja, ki ga je pogajal bencin, so postavili na gumijaste »nože« in ga pogajali po cestah. Šlo je kakor Lucifer. Boljši »konji« so potrebovali dobre ceste. Ceste se izboljšujejo, ovinki režejo, širina razširja.

Tema dvema izumoma se je pridružil še tretji, ki je izviral iz iste težnje. Nova sila, sila, ki bo delala namesto človeka. Odkrili so električne stroje. Tudi za elektriko so vedeli 200 let prej, vedeli so, da je to neka sila, pa se nihče za njo ni zmenil, ker ni bilo potrebe. Ko pa je pričelo sil primanjkovati, so se spomnili starih poskusov in vrtili toliko časa, da se je stroj zavrtel. Po ulicah velikih mest so stekle cestne, nadcestne in podzemne električne železnice. Električni stroj pa je stopil tudi na tračnice parnega vlaka. Tam, kjer so imeli premog, so vozili s paro. Kjer premoga ni bilo, so se morali poslužiti padajoče vode. Vse zaradi potreb. Pravo revolucijo je električni stroj povzročil v tovar-

nah. Zlahkoto je iztisnil parne in eksplozijske stroje, ki so jih komaj dobro postavili.

Le nekam elektrika še ni stopila. Na polja, na oranice, livade. Tam pa je zagospodaril traktor in spodrinil počasnega, slabega konja, ki mu je v muzeju že odrejen prostor. Traktor odreže hkrati 12. če treba tudi 20 brazd. Upravlja ga en sam človek. Traktor tudi pobrana, pokosi, zvozi domov, omlati, zmleje.

Prišli smo že v našo dobo, pa še nismo odgovorili na vprašanje, kdo je izumil voz. Izumil in izpopolnil ga je človek v neprenehni borbi za ob-

»Cvetic prepoln je svet.«

stanek, v peugnani želji za napredkom. Kaj pa učenjaki, ki so odkrili parni stroj, tank, traktor, vlak? Ti morajo le duhovni velikani dobe, v kateri so živeli.

In jutri, kaj bo jutri? Peš bomo malo hodili. Že naši otroci poreko, da so bili naši avtomobili, vlaki, aeroplani nerodni, kakor mi smatramo, da so bili nerodni prvi vozovi, in kakor so prebivalci te dobe smatrali, da so bili nerodni pradedje, ki niso znali drugega, kakor da so nesli v usta, kar je zraslo na tleh ali na drevesu.

Življenje se razvija, nobena moč ne bi mogla tega razvoja ustaviti.

RENOV TOMAŽEK Z RUT

pripoveduje

Se še kaj spominjate Hrenovega Tomažka z Rut, ki vani je pripovedoval v »Mladem Korotanu« zgodbi- ce iz svojega življenja. Medtem je postal že cel fant, a na svoje mlade prijatelje ni pozabil. Obljubil je stricu Joži, da bo od časa do časa napisal, kaj vse je doživel, ko je bil majhen. Mogoče se jih bo tudi med prijatelji »Mlade Koroške« našlo nekaj, ki so v zadnjih letih doživeli kaj prav zanimivega. Mogoče je med mojimi prijatelji celo junak, ki je doprinesel veliko žrtev ali junaštvo. Pa bi stricu Joži napisal o tem, da bodo vsi prijatelji »Mlade Koroške« lahko brali. Hrenov Tomažek sicer kar fletno pripoveduje, vendar se mu vidi, da je imel še lepo, mirno otroško dobo, brez bomb in Gestapa. Tako zna biti, da se bodo njegova nedolžna doživljanja marsikomu zdela za naše čase pre malo zanimiva. Zato pa stric Joža poziva na plan vse mlade junake, ki znajo vrtneti tudi pero: napišite zgodbo iz življenja teh strašnih vojnih let, ki se vam je najbolj globoko visnila v vašo dušo, da bo svet spoznal: Koroška ima svoje trpine, pa tudi junake!

Stric Joža.

Racakov rep

Ko sem imel štiri leta, so nekoč skozi našo vas prignali cele jate goši, rac, gosakov in racakov. Ljudje so rekli, da so te živali od nekdaj z juga in da jih Bosanci ženejo nekam proti severu. Otroci smo z velikim poželjem gledali na lepo perje racakov, ki so se v soncu svetili v stoterih barvah. Z menoj je bil sosedov Nacej, ki je bil kako leto starejši od mene in najbrž tudi toliko pametnejši. Otroci smo mu naredili ime Nužej, ker se je zelo nerad umival in je nosil po licih vedno kakšno črno mazo kakor stari Nužej z gora, ki je večkrat prihajal v našo vas in ni bil čisto pri zdravni pameti. Čeprav je bil lisasti Nacej samo dobro leto starejši od mene, je vendar že vedel, da ni dobro hoditi za druge v žerjavico po kostanj. Jaz tedaj tega še nisem vedel.

In tako se je zgodilo, da je brkat, visok in črnogled Bosanec prignal mimo našo jato rac in racakov. Prav na koncu te perjaste procesije je stopal mogočen racak s prelepim perjem, ki se je kar prelivalo v barvah. Imel je košat rep s prekrasnimi krivčki, da je človeku kar jemalo vid. Z lisastim Nacejem sva racakov rep kar požirala z očmi in če bi se otroške želje mogle uresničiti s pogledom, potem bi bil tisti racak prav gotovo na vsem lepem izginil iz jate in se v tistem hipu znašel v najinem naročju, kjer bi mu potem po mili volji lahko izpulila njegove najlepše krivčke in si jih zataknila za klobuk namesto petelinjih peres, ki sva jih v svoji gizdavosti zatikala kar na sredjo klobučka.

Toda ta goreča želja se ni hotela izpolniti. Racak je še vedno široko racal zadnji v vrsti, kot da bi se zavedal prelepih krivčkov v svojem repu; za racakom pa je prav tako široko in majavo koračil brkati Bosanec z bičem v roki. Oh, ko bi ne bilo tega nesrečnega brkača z bičem! Tedaj me je pocukal Nacej za rokav in mi pošepnil na uho: »Če si kaj fanta, skoči k racaku in mu izpuli rep! Pogledaj te lepe krivčke! Če bi jih imel za klobukom, bi te zavidala vsa vaša otročad.« Ježeš, kako bi bilo to imenitno! Kar oči so mi stopile iz jamic in racak je v duhu zaplesal pred menoj, da bi ga tisti hip lahko zgrabil za rep — in ... Kar misliti si nisem upal, kako lepo bi bilo, imeti raca-

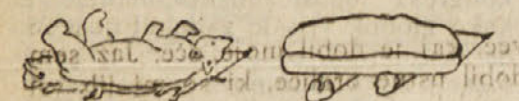
KDO JE IZUMIL

VOZ

Napisal Viljem Kunst
Ilustrirala Zlata Kunst

Maloštevilni pradedje naših pradedov so se združili v horde klatili po radodarni prirodi, nabirali plodove, koreninice, gobe, dateljine in druge sadeže. Brez obleke, brez zavetišč so se premikali iz krajev, kjer so obrali, v neobrane predele.

Ko se je po stoletjih število prebivalcev pomnožilo, se je med njimi razvil boj za hrano. Močnejši so ostali, šibkejši pa so se morali umakniti v hladnejše, bolj skope predele. Hrane ni bilo za vse dovolj, pa je bilo tre-

ba prijeti za delo. Boj za obstanek je človeka prisilil, da je izumil orodje, ki je hkrati bilo tudi orožje. Človek je postal lovec. Ubite živali je bilo treba včasih vleči na primeren, varnejši kraj. Če je bila žival večja, je bilo to naporno delo. Vlekli so jo po tleh — toda pri tem se je pokvarilo krzno, v katerega se je človek pozimi oblačil. Da bi to preprečili, so žival naložili na veje in jo odsankali.

Breme, ki ga je človek sankal, je šlo čez drn in strn, včasih preko oblega kamna, včasih preko suhe veje. Človek je spoznal, da je v takih trenutkih treba manj sile, pa je zaradi olajšave dela pod tovor namenoma postavil okrogle stvari.

Ta izkušnja mu je v poznejših stoletjih in tisočletjih, ko je bil boj za obstanek vedno hujši, obilo koristila. Tovore, ki so bili vedno težji, je bilo treba odpremljati na vedno večje razdalje. Pod te tovore so polagali lesene valjarje, predhodnike koles na vozovih. Valjarji so se sčasoma ogledali, iz teh oblik se je po dolгих stoletjih z veliko muko razvila os z dvema ko-

lesoma, ki sta bila z nerodnim orodjem odžagana od okroglega debla. Vse leseno, obdelano s kamnitim orodjem, če je bilo treba, zvezano z živalskimi črevami, vejami ali pasovi kože. Na to os s kolesi so pritrdili pozneje koš, tako je nastal prvi voz. To se je zgodilo v Evropi v zgodnji kamni dobi, v Ameriki pa Kolumb voza še ni našel.

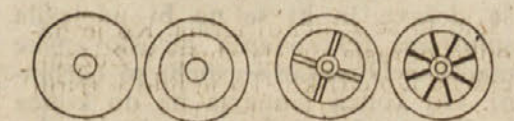
Z nastopom brona in železa se je voz polagoma izpopolnjeval. Lesene osi, ki so bile slabe, so zamenjali s kovinastimi, leseno kolo, ki je rado pokalo, so po stoletjih oblekli v kovinast obroč.

V začetku se je v voz vpregel človek sam. Ko pa so postali tovari večji

in poti daljše, si je našel pomočnika v živalih, ki jih je v ta namen udomastil. Vpregal je konja, govedo in osla.

Zaradi roparskih vojaških pohodov v tuje dežele so se proge še bolj podaljšale, vozovi so morali zdržati več, biti so morali bolj trpežni. Mogočnejši, ki so poveljevali roparskim tolpom, so se radi vozili na lepih vozovih, pa se je tako izpopolnjevala tudi zunanja oblika. Prvotno polno leseno kolo se pričinja deliti. Nastajajo platišča, pestišče in igle. V začetku so štiri, pozneje šest, osem in več. Voz se ne uporablja le za prevoz tovora in ljudi, temveč služi tudi v bojni namene. Na njem se prevažajo katalpul-ti, predhodniki naših topov, iz njih se bore vojaki.

Z odkritjem novih delov sveta se trgovina razmahne. Nastane vseobčilni promet se zaradi tega silno poveča, vozovi se izboljšujejo, toda ne morejo zadovoljiti vseh potreb. Največji poštni vozovi postanejo pretesni, najhitrejši konji prepočasni, najmočnejši vozovi prešibki. Moč vozov je bilo lahko povečati, s tem pa se je povečala lastna teža na račun bremena, konji pa v svoji moči

niso rasli. Namesto enega so vpregali dva, tri, šest, toda tudi to je bilo premalo. Konji se niso tako hitro množili, kakor so rastle potrebe. Treba bo torej nekaj novega, treba bo sile, ki bo vlekla večja bremena bolj hitro.

To silo je dala para. Kakor je človek spoznal, da veja, podložena pod ubito žival, zmanjša trenje, tako je spoznal, da para, ki nastane, ko voda vre, izvaja v zaprtem prostoru pritisk, silo. To silo je bilo treba vpreči namesto konja in človek jo je vpregel, zgradil je parni stroj. V začetku je bil neroden, kot je bil neroden prvi voz. Potrebe pa so človeka naučile, da ga je izpopolnjeval. Nastale so parne kočije, nastal je vlak, ki je vozil z »bajno« hitrostjo 25 km na uro.

Ta železni voz je po nerodnih cestah strašno ropotal, stresal in se zaradi tega hitro kvaril. Človek je izumil železnico, tračnice, na katere je postavil novega konja. Železne kače so se pričele razpredati po vsem sve-

tu. Železni konji so na železnih vozovih prenašali tovor in ljudi iz kraja v kraj, iz pristanišča v mesta, iz mesta v vasi. Hitrost železnice se je večala, število vagonov množilo. Ceste so ostale zanemarjene — toda ne za dol-

kove krivčke za klobukom? Noben fant mojih let v vasi, ja, še starejši se ne bi mogli postaviti s takim okrasom. Stopal sem tiho za jato, tik za brkatim Bosancem in gledal zdaj nje, zdaj racaka z bleščečimi krivčki. Tedaj pa je naenkrat zmagalo poželenje: kot bi trenil, sem že držal racaka za rep, vse drugo je izginilo iz mojih misli, videl sem samo krivčke. Racak je zagagal, kakor bi mu najmanj vrat zavil, za njim se je zadržala jata in začela frfotati na vse strani. Ko sem zmagoslavno dvignil roko s šopom perja v njej, je zažvižgalo nekaj po zraku, da se mi je nenadoma stemnilo pred očmi. Roka se je kar sama odprla in prelepi krivčki so popadali na prašno cesto kakor pisani metuljčki. Šele tedaj sem se zavedel in ugledal pred seboj naježene brke razdraženega Bosanca, ki se mi je zdel kakor gora. In ta gora je ople-

tala s svojim bičem po meni, da se mi je zdelo, kakor bi prihajal sodni dan, o katerem sem večkrat slišal govoriti svojo mamo, a si nikoli dotlej nisem mogel pod tem kaj določnega predstavljati. Imel sem še toliko moči, da sem jo ucvrl k sosedu v vežo, kjer sem se nadejal, da me ne bo več dosegel bosančev bič.

Ko sem čez nekaj časa prestrašen pokukal izza vrat na cesto, ni bilo tam ne racakov in ne Bosanca. Videl pa sem sosedovega Naceja, ki je pravkar pobral zadnji krivček na cesti in, ko me je zagledal, jo je smeje odkuril s svojim plenom domov. Preveč me je bolela roka in hrbet, da bi udril za njim in si vzel tako krvavo zaslužene krivčke iz racakovega repa. Samo v mislih se mi je medlo nekaj grenkega in tedaj sem sklenil, da bom v bodoče Naceja imenoval samo še »lisasti Nuže«.

Miško Kranjec:

Ustavili smo se pri neki hiši visoko v gorah. Kurirja sta odšla noter poizvedovat po Svabih in sploh po novicah, jaz pa sem ju čakal zunaj. Ker sta se dokaj zamudila, sem kadil in se razgledoval po dolini, ki je ležala med gorami pod menoj. Popoldan se je že globoko nagnil in v dolini se je zameglilo. Dvigala se je tista megla, ki spremeni doline v pravcato morje in gore okrog teh dolin so kakor obrežje morja. Vendar so se iz dokaj rahle poznojesenske megle videle vasi, med njimi večji kraj s cerkvijo in velikimi hišami; in videla se je bela cesta, kako je tekla po vsej dolini, od katere so se spet ločile ožje in ne tako bele ceste na obe strani proti goram, kjer so se razgubile.

Tam v dolini je tisti svet, iz katerega smo bili pregnani, kamor so posamezniki odhajali le ponoči po najbolj skrivnih potih. Tu zgoraj so bili gozdovi, bili so tu travniki in tudi njive so bile. Vrtovi so bili prostrani in zagrajeni z drogovi in deskami, kar vse je že trohnelo in bilo preraslo s trnjem, s kopinjem in koprivami. Vse je bilo orumenelo, vse nekam trudno, jesensko in žalostno, čeprav je sonce še sijalo.

Tu na vrhu so štiri hiše stale skoraj na kupu, tembolj ker je k vsaki spadal še velik hlev kot posebno poslopje in še druge pritlikline, o katerih sem jaz komaj dognal, čemu so tam. Pa je tako vse bilo podobno vasi. Okrog hiš so stale stare jablane, stare hruške in še drugo drevje.

Pri teh hišah so ljudje potnikom, kakršni smo bili mi, postregli z jabolčnico ali s hruškovicco, s kosom kruha in z lepimi štajerskimi jabolki; s tem pač, kar so imeli. Mnogo niso imeli, dali pa so iz srca. Dali so človeku tudi lepo in prijazno besedo, čeprav ga niso nikdar videli in ga nikdar več ne bodo. V teh hišah si se tudi lahko ogled; v tisti veliki zeleni ali rjavi glinasti peči je skoraj vedno gorelo. In ob tej peči je skoraj vedno kdo sedel in stiskal svoj hrbet k ploščam. Moški so kadili, ako so kaj imeli, ženske in dekleta so krpale, šivale, vezle. Otroci pa so se igrali na peči, če je bilo zunaj slabo vreme.

Kurirja sta se zasedela v sobi. Mudilo se jima ni, ker smo šli prezgodaj na pot. V hiši pa so povsod kaka dekleta in kurirji so kaj radi poklepetali z njimi, pokramljali z gospodinjami, politizirali z možmi in nabirali novice.

Jaz zase sem pa tistikrat rajši ostal zunaj, ker je bil dan prijeten, da, celo nekam topel in razgled ob zahajajočem soncu tako lep. Tam spodaj tista dolina z meglo, okrog nje visoke gore, porasle z gozdovi, zadaj za temi gorami še višje, še lepše, tu te hiše, vrtovi, kjer so se še vedno pasle ovce; orumeneli travniki, lehe, vse to je privabljal moje oči, ki niso bile navajene takih krajev.

Pa sem poleg vsega tega zagledal za hišo tudi gručo otrok, ki so se očitno igrali. Dekletca in fantje, slabo oblečeni, po otroško razkuštrani, resnih, skoraj že nekako starčevskih obrazov, so bili globoko zaverovani v igro. Igra

sama mi je bila docela tuja, pa sem jo s tem večjo radovednostjo gledal.

Postavili so enega fanta k steni in mu zavezali oči. Trije so stali nekaj metrov od njega in držali v rokah palice. Eden pa je vsekakor vodil vse to, zakaj stal je zase. Posebej so stala dekleta, z rokami na hrbtu, ena si je vrtala s prstom nos. Vsi so bili napeti, dokler ni triletno dekletce zajokalo, se odtrgalo od njih, steklo in govorilo:

»Jaz se že ne bom igrala te igre, ne bom!« In zakrila si je oči z roko. Lahno, umazano krilce je frfotalo za njo, ko je tekla nekam proti drugim hišam.

»Anica, počakaj,« je rekla druga, »saj je samo igra.«

»Pa naj gre,« je rekla tretja, »kaj pa se slini povsod zraven.«

Fant, ki je stal zase in ki je vsekakor vodil vso igro — bilo mu je kakih devet let — se za dekletce ni zmenil, pač pa je rekel onemu pri steni, ki je imel zavezane oči:

»Strgati si moraš ruto z oči, jo vreči stran in zakričati: Tako bom umrl! Poslednjič hočem videti svoj dom, svoje polje in gozdove, videti hočem svoje ljudi! — Pri tem se moraš prijeti za prsi z obema rokama, se ozreš okrog, pomahaš ljudem in zakličeš: Zbogom, pa ne pozabite name! In poštene ostanite!« Potem se je ta, ki je vse vodil, obrnil k onim trem, ki so s palicami v rokah stali nekaj metrov stran, in jim naročil: »Vi na povelje dvignete puške in streljate, ko jaz zamahnem z roko. Ti, Franci, padeš, pa nisi takoj mrtev; moraš se zvijati, iztegovati roke, grgrati, naposled pa zakličeš: Ubij me, svinja, do kraja me

Franci Peternel:

MAMICI

Me čuješ li, mamica moja, povej? — kedar ti pošiljam pozdrave tja daleč čez širne planjave do vaših oddaljenih žičnih ograj?

Mar čuješ li, mamica moja, povej, moj glas, ki le zate trepeče, besede ljubee šepeče, ne ljubici — mamici svoji, povej.

Ah, Ti si predaleč, ne čuješ me več, ne moreš me čuti iz tujine, iz daljne hrvaške krajine, kjer burja odnaša pozdrave mi, preč.

Kdaj videl te zopet bom, mamica, kdaj slušal bom tvoje besede, kdaj vračal ti bodem poglede na zemlji; na domu — kedar?

ubij! — Potem jaz pristopim in te še obrnem, nato pa ustrelim. Ve, dekleta, pa morate glasno jokati, in ti, Tona, ki si njegova žena, moraš zavpiti, nato pa padeš po tleh. Samo paziti morate! No, bom videl, kako pojde!»

Pristopil je k onim trem s palicami v rokah in že se je začel dreti. Izpuščal je nerazumljive, surove glasove iz grla, kar naj bi pomenilo tujo, zoperno govorico. Njegove kretnje so postale

nenadoma ostre in ves se je zravnal in izprsil.

Medtem se je nekje mala Anica še na ves glas jokala in klicala proseč: »Ne te igre, ne te! Ta je tako strašna!«

Tedaj se je, bodisi na njeno klicanje, bodisi po naključju odtrgal od nekod dvanaestleten slok, bled, a strašno resen fant. Za trenutek je gledal ves prizor, nato pa nenadoma pristopil k družbi in dejal:

»Tega pa ne boste, ne, tega ne pustim!«

Njegov glas, ki je drhtel, je bil tako strašen, da je družbica nenadoma onemela, postala še za trenutek spogledajoč se, nato pa so se pobrala najprej dekleta, poparjena in osramočena, za njimi pa fantje vsak na svojo stran. Samo ta dvanaestletni, sloki fant je za trenutek še postal.

Zdel se mi je ne samo resen, temveč tudi nekam čudno star. In če bi bil pri svojih mladih letih že ves siv, se mi tedaj ne bi zdelo nič čudnega. Po meni se je samo mimobežno ozrl, a se mi zdi, da me niti ni videl, kakor da sem zanj navaden, mrtev predmet.

Nato je počasi s starim, utrujenim korakom šel za hišo. Dolge roke so mu visele ob telesu. Ni me več pogledal.

Takrat sta se vrnila iz hiše kurirja. »Gremo,« je rekel eden. »Ni nič novega.« Prižgal sem si novo cigareto in šel za njima.

»Ali so tu kdaj koga ustrelili?« sem vprašal spotoma.

»Da,« je odvrnil starejši. »Pri tej hiši so ustrelili gospodarja, očeta štiri-

RANJENO

Napisal France Bevk

Ilustriral Ive Šubic

Ta moj spomin je najbridkejši. Če pomislim na tiste trenutke, še danes ta dan občutim drobno, skelečo bolečino v sreč.

Moja teta je bila mlada, tako mlada, da, da še pomnim čas, ko je hodila

v šolo in se z menoj igrala. Ko je nekoliko odrasla, je šla služiti v Žužemberk na Dolenjsko. To je bilo v tistih časih za nas zelo daleč, ker se ni tekla baška železnica. Za moje pojme je bilo še posebno daleč. Nekje na koncu sveta.

Nekoč je dobil ded obvestilo, da ga na pošti čaka zavoj. Bil je od tete. V našo hišo je prišlo nekatero pismo. Za praznike nekaj razglednic z voščili od sorodnikov in vsak teden naročeni časnik. Zavoja pa še nobenega nismo prejeli. Zaradi tega je bil tetin zavoj velik dogodek za vso družino.

Oče ga je šel iskat dve uri daleč. Ostali smo preživljali medtem nekaj ur napetega pričakovanja. Slednjič je bil zavoj v hiši.

Saj ni bil velik. Tolikšen, kot bi bil pitano raco zašil v raševino. Tudi lep ni bil, prejši grd. Na njem je bila prišita bela krpa, na kateri je bil napisan naslov.

Poželjivo in radovedno smo gledali v očetove škarijce, ki so rezale šive. Rjavo platno je zazijalo kot gladna usta, slednjič je bil zavoj razdrt. Na mizo so se usule reči, ki so bile deloma še v poseben papir zavite. Na vrhu je ležalo pismo.

Darov se nihče ni dotaknil. Prvo je bilo branje pisma. Ded ga je čital na glas, da smo vsi slišali. Teta je bila prejela prvi zaslužek. To jo je navdalo s takim veseljem, da je nakupila nekaj reči in jih poslala domov. Zato, da bi bili tudi mi nekoliko deležni njene sreče.

Ded je dobil novo denarnico. Stara je bila taka, kakor da so jo oglodale miši. Babica je dobila črno ruto, ki

rih otrok. Tu za hišo so ga,« je rekel, se obrnil in pokazal za hišo, kjer so se malo prej igrali otroci.

Zdaj sem razumel, zdaj se mi je razodelo vse tisto, kar se je malo prej tam dogajalo. Zdelo se mi je strašno, tako mučno. Nisem vedel, kaj je strašnejše: tisto, kar se je nekoč v resnici tukaj odigralo, ali to, kar so zdaj poskušali tu obnoviti otroci, prav gotovo ne v svojo zabavo, temveč bog si ga vedi zakaj. Ono, resnično, je bilo strašno, prav gotovo je bilo; toda še strašnejše je bilo, kar sem videl; vsaj zdelo se mi je strašno: tisti mir, s katerim so skušali odigrati, potem tisti nenadni krik male Anice: »Ta igra je tako strašna.« In naposled se mi je zdel strašen tisti dvanaestletni mnogo prezgodaj ostareli gospodar tega doma v gorah s svojim: »Tega pa ne boste, tega ne pustim!«

Kako čudni so otroci danes, me je obšlo; kako vse drugačni, kot smo bili nekoč. Kakšni, le kakšni bodo, ko dorastejo? Ko smo šli dalje, se mi je spet vsilila predstava igre teh otrok in videl sem onega, ki je vse vodil, kako je postavljenemu pred zid naročal resno: Moraš se prijeti za prsi z obema rokama, nato se ozreš okrog, pomahaš ljudem in zakličeš:

Ne pozabite name! Pa poštene ostanite!

Ne, saj to ni bila več nikaka igra, pa naj so jo otroci imeli za igro. In četudi bi bila, ta klic, ki bi ga morali vsak dan ponavljati tisočim, ta klic po poštenosti ni bila več igra, ta se je igra srečala z življenjem.

je bila ob robu okrašena s temnordečimi cveticami, opletenimi z zelenimi listi. Moj oče... ne, ne spominjam se več, kaj je dobil moje oče. Jaz sem dobil ustne orglice, ki so mi jih vsi zavidali. In tako smo prejeli vsak svoje. Še najmanjši, smrkavček, ki je komaj mogel držati krepelce v rokah, je dobil konjička iz leca.

Babica je s svojimi tenkimi, dolgi prsti odvijala predmet za predmetom. Vsakega posebej smo glasno občudovali. Šel je iz rok v roke. Šele nazadnje ga je dobil pravi lastnik.

Ob mizi je stala tudi moja mati. Z veseljem, nekako prazničnim obrazom, z iskrenimi se očmi je poslušala branje pisma. Ko pa je bilo pismo do konca prebrano, ji je ugasnil blesk v očeh, obraz se ji je trpko zresnil, okrenila se je in tiho sedla v zapeček. Preveč smo bili zaposleni z darovi, da bi bil kdo to opazil. Šele, ko sem imel orglice v rokah, sem jo poiskal z očmi. »Glejte, mati!« sem rekel. Ni ga bilo veselega ne žalostnega dogodka v moji mladosti, da bi se ne bil najprvo spomnil matere. A ona je takrat molčala, še nasmelnila se ni. Začuden, preplašen, sem zastrmel vanjo. »Kaj ji je? Čemu podpira glavo in gleda tako žalostno na nas?«

Bilo mi je grenko, a takrat nisem utegnil dlje misliti na to. Posest orglic me je bila vsega zamamila. Saj bi tudi ne bil razumel... Le če danes pomislim na to, se vprašujem, kaj se je takrat godilo v njeni duši? V pismu ni bila niti omenjena. Iz pozabljenosti? Ne vem. Za očeta in nas otroke je bila žena in mati, za ostale je bila tujka v hiši. Otroci takrat tega nismo čutili, šele danes to spoznavam. Najmlajši je dobil svoj dar, a ona je bila porinjena v stran, prezrta in ponižana. Sama s svojo tiho boleštno je sedela v zapečku.

Slednjič se je oče ozrl po njej. Najbrž je šele tedaj opazil, da je ni več pri mizi. V trenutku je spoznal, katera bridkost ji leži na obrazu in v solznih očeh. Še danes ga vidim, kako je postal mračen in malce zmeden. Med rečmi, ki jih je teta poslala, so bile tudi take, ki niso imele lastnika. Ostale so dedu in babici. Med njimi je oče zagledal podobico sv. Katarine Sijenske.

»Poglej,« je rekel. »To je zate. Tvoja patrona Katarina Sijenska. Ali ni lepa?«

Od nežnosti in ljubezni mu je drhtel glas. Mati je poizkusila spremeniti obraz, a se ni mogla nasmehniti.

»Lepa je,« je rekla s težavo in jo je zrla skozi zamegljene oči. »Hvala!«

Bilo je prepozno. Saj ni bila otrok. Razumela je, da podobica ni bila nji namenjena. Prepričan sem, da je bila očetu stokrat hvaležna, a srce ji je bilo že ranjeno. Take rane ne ozdravijo tako hitro. Neredko nikoli več. Oče se je potrtno vrnil k mizi. Tedaj so se materi solze udrle po licih. Obraz ji ni drhtel v joku, le solze so ji vrele iz oči, ni jih mogla zadržati.

Zaslutil sem, da se je nekaj zgodilo.

Podmolkla bolečina mi je legla na srce. Saj materi nisem vedel pomagati. Ne sebi, ne nji.

Zlezal sem na peč, sedel sem daleč od nje, nisem se ji upal približati. Kaj

naj bi ji tudi rekel? Njena velika, zame nerazumljiva bridkost užaljenega in ponižanega človeka, je na skrivnosten način vedno bolj drhtela tudi v meni. Ne jokati, ko imam orglice! Kaj bi rekel! Narčal sem velike oči in usta raztegnil. Tako sem že večkrat ukrotil jok. Pa mi je kljub temu pritekla solza iz oči. Nastavil sem orglice na usta. Pa one so bile ko čarobna piščalka: niso pele, ampak jokale.

IZGUBLJEN

F. S. Finžgar.

Morda mi je bilo dobrih sedem let. Večjega veselja nisem užival, kakor da me je oče vzel s seboj v gozd. Nekeč nisva šla kar v bližnji Završ. Oče je imel delo v Delčih, ki so nekako v sredini Stola. Ko je opravil delo na vrhu, je zasadil sekuro vejarico v štor in z večjo sekuro odšel po strmini navzdol, da podere nekaj smrek. Po obedu, za katerega sem jaz kuril in pekel krompir, me je poslal nazaj vrh kopa stega hriba po vejarico. Ko sem jo izdrl iz paročka, se nisem takoj vrnil. Prelep, razgled je bil na Begunjsko, Srednji vrh, Stol in še na Julijske alpe. Ko sem se dodobra nagledal, sem naglo zdrknil po strmini proti očetu. Hodim in tečem — očeta nikjer! Kličem, nič očetovega: hoj, hoj! Drvim

našal moj jok. Očetov glas to ni bil. Oponašanje nevidnega deda me je užalilo in zakrknilo. Utihi sem, si obrisal solze in se oddihaval. Ves sem se tresel. Tiho in počasi sem se spuščal po strmini. A kmalu me je obup poglaval v dir. Večkrat sem padel. Toda že po nekaj padcih sem se znašel pred očetom.

»Kakšen pa si?« se je oče mirno oprl na toporišče sekire in me gledal vsega opraskanega in objokanega. »Izgubil sem se,« sem goltal jok vase in mu skušal vse dopovedati. Oče si je natlačil ušesnice in me poučil: »Norček! Če v gori zaideš, če te zagrne megla, ne rini na slepo kamor koli. Postoj in poslušaj, kje šumi voda. Proti njej se ravnaj, počasi in oprežno, da ne štr-

Kdo bo zmagal

še hitreje navzdol. Večkrat me oplazi veja, oprasne glogov trn — a jaz dalje in dalje. Pritekel sem do navpične, previsne stene. Tedaj sem se zavedel: zgubil sem se! Z vsem naporom rinem kvišku nazaj proti vrhu. Na vrhu se mi je zdel svet ves drugačen. Iščem parobek, kjer je tičala sekira. Ni in ni ga. Obupan drvim na drugo stran. Kličem, na jok mi gre. Visoko v Stolu zablaja ovca. Kakor bi me oponašala. Primotovilil sem se do drobnega studenčka. Tam se odžejam in spet spoznam, kako sem zašel; ko v naših Delčih ni nobenega studenca. Plezal sem nazaj, dostikrat po vseh štirih. Po rokah sem bil opraskan. Pot mi je curkoma lil po vsem životu. Pribežal sem na odprto jaso. Nič več nisem klical hoj — hoj! Jokal sem, trepetal, bil popolnoma zbežan, karponorel. Prav daleč nekje je debel moški glas opo-

bunkneš v kak prepad. Vsaka voda teče k ljudem. Za njo pojdi pa bo prav. No, ali ne slišiš Završnice? Vem, kje si norel in tam šuma nisi slišal. Torej: izgubljen vselej k vodi! Ta očetov nauk me je v kasnejšem življenju, ko sem ponoči v gori zašel, dvakrat pripeljal na pravo pot.

Zoran Hudales:

ANKA IN PTICKA

Tožno ptička žvrgoli,

Anko srcece boli.

»Ptička drobna, daj, povej,

kje je konec naših mej?«

»Naši borci kri prelili

so ob Soči, Dravi, Zili,

tam mejnike zasadili.«

Oton Župančič:

ZVEZDOZNANSTVO

Cicibanček, vedi:
sonce je na sredi
v lepi zlati skledi.

In v njegovi zarji
zemlja kolobari.

Okrog zemlje tava
luna vrtoglava.

Zemlja, vsi planeti
v vajeti zajeti,
k soncu so pripeti.

Sonce vsepovsodi
njihna pota vodi.

Bog jim sonce ukrade,
v nič ves svet razpade.

Cicibanček gleda:
prazna sončna skleda,
njemu v glavi — zmeda.

VOLK IN LOVCI

(Po L. Tolstoju)

Volk je raztrgal dve ovci in se lotil ene, da bi jo pojedel. Pa so ga zasacili lovci. Namerili so puške vanj, da bi ga ustrelili.

Tedaj reče volk: »Zakaj me hočete ubiti? Ali zato, ker sem bil lačen?«

»Ne zato!« so odgovorili lovci. »Ampak zato, ker si krvoločna zver. Ko si napadel dve ovci, si že vedel, da še ene ne boš mogel požreti.«

In so lovci volka ustrelili.

LEPA IGRA S PAPIRNATIMI KROGLICAMI

Igralce porazdelimo v dve skupini. Vsak igralec dobi svojo kroglico, ki je narejena iz stlačenega papirja. Ena skupina ima bele, druga pisane kroglice. Na tla narišemo krog, okrog katerega se postavijo igralci, v sredo kroga pa postavimo košaro, v katero na dano povelje skušajo vsi igralci vreči svoje kroglice.

Kroglice, ki prilete v košaro, seštejemo za vsako skupino posebej in tista skupina, ki ima ob koncu igre večje število, je zmagovalka.

Igramo se lahko tudi v deževnih dneh v sobi.

KOČEVSKÉ HRUŠKE

Prelepega jesenskega dne je odšel pastirček Blažek obiskat svojo botro Nežo.

Pot ga je vodila skozi goste kočevske gozdove, kjer se še danes radi potepajo kosmati medvedje. Bila je zelo naporna in Blažka je žejalo, pa tudi želodec se mu je že oglašal.

Kar zagleda drevo, polno najlepših in najvabljivejših hrušk. Brez pomislekov — hop! — je že na rogovilasti hruški. Sočni sadovi so se kar sami topili v ustih. A kmalu je začel postajati izbirljen. Le za kakšno posebno lepo hruško se je še potegnil na tanjšo vejo. Potem pa ji je pokazal zobe. Do samega peclja ji ni prizanesel.

Tako je bil zaverovan v sladke hruške, da je komaj slišal brundanje pod seboj. Malomarno je pogledal doli in odrevenel. Zagledal je medveda! Še bolj je otrpnil, ko je godrnjač začel plezati na hruško. Hrapav lub je hreščal pod kremplji. Kmalu je kosmatinec sedel v rogovili. Lotil se je hrušk. Počasi je segal s šapo za njimi, podžal vsako v šapi, jo ogledoval in sukal šapo in glavo na vse strani. Šele ko se je prepričal, da je dobra in nič nevarna, jo je momljajoče použil.

Mrcina je bila previdna. Ni silila daleč od debla. Silila je zmeraj višje. Blaž pa je plezal pred njo proti vrhu z grozo v sreč. Ni vedel, ali sili kosmatinec vanj ali mu le hruške ponuja.

In ko nikamor ni več mogel, je zavpil: »Kaj mi ponujaš, saj imam sam!«

Medved se je takó prestrašil, da je omahnil na tla. Z izbuljenimi očmi je gledal Blažek za njim, kako urno je pobiral stopinje proti gozdu.

STE ZE SLISALI PIONIRJI

... da bi morala za 1 kg medu ena čebela obleteti 5 milijonov dišečih akacijevih cvetov in to v dveh letih. Če bi pa hotela napraviti strd samo iz cvetov rdeče deteljice, bi morala v treh letih obleteti nad 7 milijonov cvetov. Čebele žive skupno, združeno. Skupaj jih dela tisoče in tisoče. Zato lahko naberejo v nekaj mesecih več kilogramov medu. Včasih nabere en sam panj do 50 kg medu. Čebela nam je lahko vsem za zgled delavnosti, skupnosti in medsebojne pomoči!

... da živi na svetu »speča riba«. Tak riba živi v Afriki. Tam so kraji, kjer mesece in mesece ne dežuje. Vse reke se posuše, niti majhnega potoka ni nikjer. Sonce pa žge, da se posušijo rastline, da je pesek vroč kakor žerjavica in se razsušena zemlja drobi v prah. Po mesecih suše pa nastane deževje. Nebo postane črno in iz oblakov lije dež dni in noči. Zemlja srka vase dobrodejno mokroto. Pojavijo se prvi majhni potočki, iz njih nastajajo rečice, reke in nazadnje celi deroči veletoki. In naenkrat je v teh rekah tudi polno rib. Dolgo časa so premišljali in iskali, odkod te ribe. Nazadnje so ugotovili: Kadar se ob mesecih suše prične sušiti voda, se »speče ribe« zarijejo globoko v blato in tam »prespe« vročino in sušo. Ko pa pride spet deževje, »se prebude«, pridejo iz blata in zaplavajo.

Za bistrice glave

UGANKE

Vedno se pred soncem skriva,
naj beži ali počiva.

Sam po glavi sebe bije,
vendar na ves glas vpije.

K zidu pribita, nikdar spočita,
dva se podita. Komu se svita?

Vse pokaže, vse pove,
pa brez rok je, brez glave.

Vrhu glave rad čepim
in za vljudnost poskrbim.

KRIZANKA

Vodoravno: 2. kratica za kilometer;
4. pas zemlje, ki se s plugom obrača;
7. žene avto; 8. lahen veter.

Navpično: 1. največja riba; 2. vreča
voda; 3. žensko ime; 5. popačeni iz-
raz za »omaka«; 6. domači izraz za
»oče«.